

LAURI RONKANEN • REIJO RONKANEN

HÄLYTYS- AJOSSA

PELASTAJIEN MATKASSA

WSOY

Lauri Ronkanen ja Reijo Ronkanen

HÄLYTYSAJOSSA

Pelastajien matkassa

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

Suomen tietokirjailijat ry on tukenut hanketta.

COPYRIGHT © TEKIJÄT JA WSOY 2024
WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
ISBN 978-951-0-50238-9
PAINETTU EU:SSA

Lämpimät kiitokset kaikille teille, jotka autoitte meitä *Hälytysajossa*-kirjojen toteuttamisessa.

Vanhoille kollegoille kiitokset muistin virkistämisestä ja kokemustenne jakamisesta. Kiitos kustannustoimittajallemme Ilkalle arvokkaista neuvoista sekä ystäville kannustuksesta ja yllyttämisestä. Rakkaille vaimoille kiitokset tuesta ja ymmärryksestä.

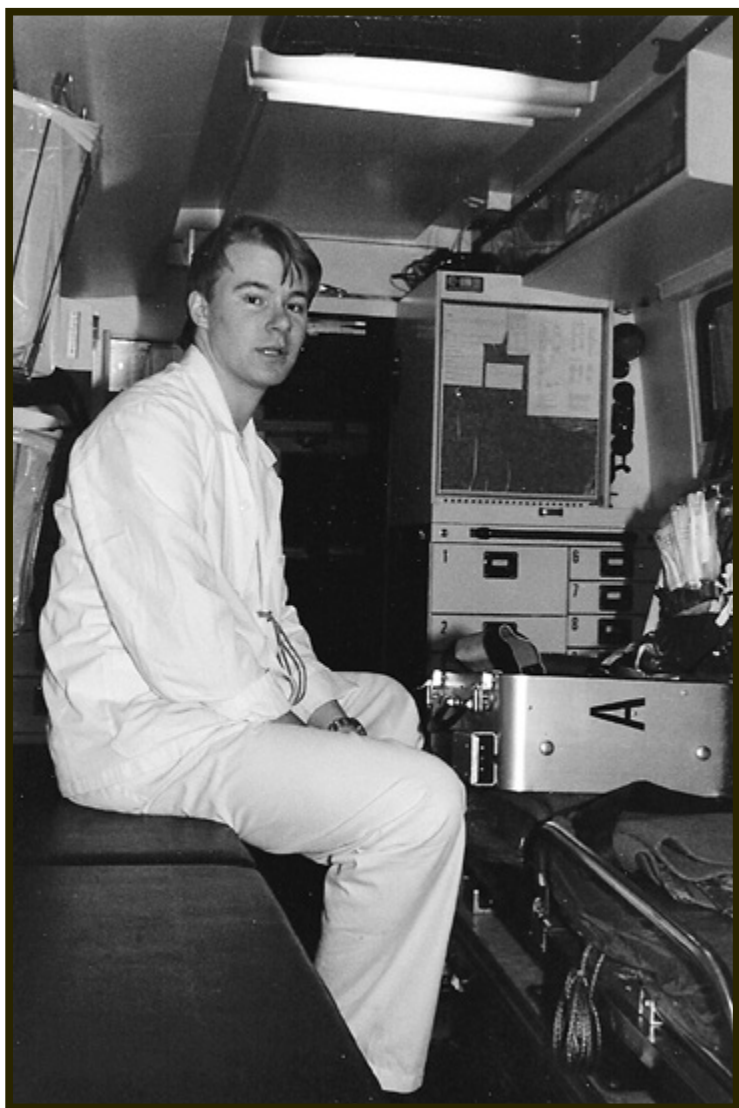
Kirja on omistettu kaikille pelastuslalla työskenteleville.

Helsingissä maaliskuussa 2024

Lauri & Reijo

Sisällys

Hälytysajossa	9
Vaikutuksen alla	14
Taktinen reservi	30
Pelko	35
Hätäkeskuksessa	44
Vieraalla maalla	51
Verityö Töölönlahdella	59
Luonto kutsuu	65
Pyssy-Turunen, Jouluhousu ja muita lempinimiä	75
Mielenterveyspotilaat	81
Saunajat	93
Hyppääjät ja putoajat	101
Erehdyksiä	115
Kohteena työtoveri	124
Vironkauppoja	131
Avosydänleikkaus	141
Hei me lennetään	147
Miehet jotka vihaavat naisia	160
Linja-auto liekeissä	168
Kodin vankina	172
Mä tapan sut	178
Pandemia	187
Tekemällä oppii	195

Hälytysajossa

Sireenit ulvoivat katolla. Painaessani kaasun pohjaan tunsin, miten auton moottori otti lisää kierroksia. Hälytysajo kaupungissa on oma taiteenlajinsa. Kun tuntee paikat ja käyttää röyhkeästi koko katualuetta, voi kohteeseen päästä jopa pysähtymättä. Ratikkakiskot, vastaantulevien kaista ja jopa jalkakäytävät ovat mahdollisia reittejä silloin kun on kiire.

Olin matkalla Pohjois-Helsinkiin ja ruuhkan välttääkseni ajoin Mannerheimintiellä pitkin raitiovaunukiskoja. Edessä ei ollut minkäänlaista liikennettä, joten paahdoin aika hyvää vauhtia eteenpäin. Ihmisiä liikkui toki ympärillä, mutta hälytysajoneuvon valojen ja varoitusäänten ollessa päällä pystyy yleensä luottamaan siihen, että meidät havaitaan hyvissä ajoin. Kun olimme edenneet Mannerheimintietä jonkin matkaa, näin edessä kiskoilla raitiovaunun, joka oli juuri hidastamassa ennen pysäkkiä. Vastaantulevien puolella reitti oli selvä, joten kurvasin vasemman puoleisten kiskojen päälle ja jatkoin matkaa hidastamatta. Pysäkin edessä liikennevalot olivat jalankulkijoille punaiset, ja meihin oli sieltä suora näköyhteys. Mitään vaaraa ei ollut havaittavissa, joten painoin kaasua ajaakseni risteyksen läpi.

Juuri kun olin lähdössä ohittamaan pysähtynyttä ratikkaa, huomasin edessä vasemmalla liikettä. Välittämättä punaisista valoista huppupäinen hahmo oli lähtenyt yllät-

täen ylittämään autotietä. Tajusin heti, että hän oli juoksemassa kohti pysäkillä olevaa raitiovaunua ja – suoraan eteemme. Löin äkkiä jarrut pohjaan ja painoin ratin vieressä olevasta vivusta konekivääriään päälle herättääkseni lisää huomiota. Abs-jarrut sätkivät villisti ja käteni puristivat rattia samalla kun auton keula lähestyi kohdetta uhkaavasti. Vaikka valot vilkkuivat ja ääniä tuli joka tuutista, ei juoksijalla tuntunut olevan tilanteesta mitään aavistusta. Välimatka kutistui hetkessä olemattomaksi, ja törmäys näytti väistämättömältä. Enää muutama sekunti, ja tuntematon henkilö paiskautuisi auton keulaan.

Ihmisiä jää autojen alle jatkuvasti. Vuosien työn jälkeen tiesin, mitä odottaa: murtuneet luut ja kallot, verijäljet asfaltilla, irronneet hiukset tuulilasissa. Törmäyksessä ihmiselle käy huonosti. Vammat riippuvat auton nopeudesta, mutta myös auton muoto vaikuttaa. 1970-luvun lopulla ennen brankkarin uraa ehdin työskennellä Töölön tapaturma-asemalla, jonne tuotiin jatkuvasti liikenneonnettomuuksien uhreja. Vanhojen autojen terävät kulmat tekivät siihen aikaan pahaa jälkeä. Konepelti oli kuin viikate, joka pyyhkäisi ihmisen jalat alta. Materiaalit eivät antaneet anteeksi, vaan säilyttivät muotonsa – ihmisen kehon kustannuksella.

Kun ajaa hälytysajoa kaupungissa, ei tiukoilta tilanteilta voi välttyä. Monta kertaa oli jo käynyt lähellä. Muutama peltikolari oli toki takana, mutta olin selvinnyt niistä ehjänä, ilman sivullisia uhreja. Kaikki kollegat eivät olleet yhtä onnekkaita. Useat työtoverit olivat loukkaantuneet auton ratissa. Vauhtia oli ollut liikaa, olosuhteet olivat olleet vaikeat tai jotain oli jäänyt huomaamatta. Ehkä joku ulkopuolinen oli tehnyt virheen. Liikenteessä kaikkeen ei voi itse vaikuttaa. Eräällä keikalla lääkäriambulanssi oli törmännyt

päihtyneeseen jalankulkijaan, joka oli menehtynyt kolarissa. Tapahtumat pistävät tietenkin miettimään.

Tilannepaine vaikuttaa jokaiseen brankkariin eri tavalla. Jotkut rupeavat varomaan ja hidastelevat, toiset lamaantuvat kokonaan. Joihinkin sillä on täysin päinvastainen vaikutus. Olen tuntenut kollegoita, jotka tiukan paikan tullen painavat kaasun pohjaan ja ajavat kovaa, lähes uhkarohkeasti. Se on heidän tapansa reagoida paineeseen. Aina pelko ei liity pelkästään omaan turvallisuuteen. Jos kyydissä on vakavasti vammautunut henkilö tai lapsipotilas, joku saattaa kaahailla aivan holtittomasti viedäkseen potilaan ajoissa sairaalaan. Kun tunne ottaa vallan, ei riskinotto ole enää harkittua.

Pelko on vain inhimillistä, pelolle ei saa antaa valtaa. Jos tehtävä on kiireellinen, voivat minuutit ratkaista. Silloin ei voi ajaa jalka jarrulla. Pelin henki on selvä. Silti takaraivossa asuu epäily: miten reagoin, jos joudun tositilanteeseen, jos joudun katsomaan läheltä, miten ihminen paiskautuu auton keulaan?

Kun ambulanssin keula lähestyi huppupäistä juoksijaa, en enää nähnyt ulospääsyä tilanteesta. Aivan viime sekunnilla mies nosti katsettaan ja havahtui lähestyvään vaaraan. Hän löi omat jarrunsa lukkoon ja yritti pysäyttää vauhtiaan. Liikevoimaa oli kuitenkin liikaa. Kun mitään ei ollut enää tehtävissä, heitti mies viimeisenä tekonaan kädet eteensä suojaksi. Suljin silmäni varautuessani osumaan. Laskin mielessäni aikaa törmäykseen, ja odotin kuulevani jonkinlaisen pamauksen. Kohtalo kuitenkin puuttui peliin. Vain kymmenien senttien päässä uhrista ambulanssin vauhti lakasi. Juoksijan kädet kolahtivat ikkunaan. Avasin silmäni ja näin, miten hän piteli kiinni kuljettajan puolen pilarista – ja tuijotti minua silmät pyöreinä. Hupun alla korvilla olivat kuulokkeet, jotka sulkipivat ympäröivän maailman äänet ulkopuolelle.

Kaikki kaupungissa tapahtuva tallentuu katuihin ja rakennuksiin. Kun kuulen jonkin osoitteen tai ajan tietyn talon ohi, muistan olleeni siellä joskus. Palomies-ensihoitajan työ vie kaikkialle. Hädän hetkellä ovista tullaan sisään, kutsutuina tai väkisin. Voit olla elvyttämässä suurlähetystön marmorilattialla ja seuraavassa hetkessä ryömiä jäänmurtajan välipohjan sisällä. Kun hälytys tulee, ei voi koskaan tietää, mihin seuraavaksi päätyy. Tilanteet vaihtelevat eikä olosuhteita pääse itse määrittämään. Kun ajaa keikkaa riittävän pitkään, ehtii kohdata ihmiselämän koko kirjon – iloineen ja suruineen. Olen ollut siinä mielessä onnekas, että tehtävät eivät ole tulleet uniin asti. Tapahtumat eivät kuitenkaan unohdu, vaan jäävät elämään niille sijoilleen, osoitteisiin, katukiviin. Minulle Helsinki on täynnä muistoja. Toiset hyviä, toiset huonoja.

Koin jo urani alusta lähtien tarvetta tallentaa työssä kohtaamiani asioita. Kannoin kameraa mukana keikoilla ja kuvasin onnettomuuspaikkoja. Pidin tilastoja tehtävistä ja keräsin lehtileikkeitä omaan arkistoon. Asemalla kuuntelin kiinnostuneena muiden keikkatarinoita. Ainutlaatuisia tapauksia sattuu kaupungissa jatkuvasti. Isoja ja pieniä juttuja. Minulle ne ovat arvokasta historiaa. Jäätyäni eläkkeelle 40 työvuoden jälkeen jatkui tarinointi veteraanien tapaamisissa. Kun kuuntelee vanhemman polven juttuja, on niitä välillä vaikea uskoa todeksi. Tarinat kuitenkin katoavat ennen pitkää. Kertojat poistuvat joukostamme yksitellen ja vievät kokemukset mukanaan. Kun tapahtumia ei kirjata muistiin, ne hiipuvat ja unohtuvat vääjäämättä. Samalla historia katoaa.

Hälytysajossa-kirjat kuvaavat pelastajan työtä. Ne sisältävät tapahtumia urani varrelta, tilanteita ja kohtaamisia, joita

alalla tulee vastaan. En ole mikään sankari. Keikalla yksittäinen suoritus voi olla ratkaiseva, mutta ennen kaikkea kyseessä on joukkueläji. Tehtävä alkaa, kun hätäpuhelu otetaan vastaan, ja lukuisat ihmiset muodostavat ketjun, jossa jokainen antaa oman panoksensa. Kaikkien rooli on merkittävä, työtä tehdään aina yhdessä. Oma osuuteni tapahtumiin vaihtelee. Joillain keikoilla olin etulinjassa, toisilla antamassa tukea tai seuraajan roolissa. Osa tässä kirjassa olevista tehtävistä on tapahtunut työtovereilleni, jotka ovat ystävällisesti kertoneet yksityiskohtia tapahtumista.

Hälytysajossa – Pelastajien matkassa jatkaa siitä, mihin ensimmäinen kirja jäi. Kaupungissa tapahtuu jatkuvasti, ja samalla brankkareille tulee hommaa. Raaat väkivaltarikokset järkyttävät. Mielensterveyspotilaat karkailevat. Kaupunkiluonto aiheuttaa hämminkiä. Vaatimattomat erehdykset johtavat suuronnettomuuksiin. Ihmisiä jää jumiin, hukkuu ja putoaa taivaalta. Apu on lähellä, mutta aina tilanteet eivät mene suunnitelmien mukaan. Kaikkia ei voi pelastaa.

Vaikutuksen alla

Olin päättämässä lääkäriyksikön yövuoroa, kun saimme hälytyksen läntiseen kaupunginosaan kehätien lähelle. Haagan ambulanssi oli jo ehtinyt paikalle, ja se pyysi lääkäriyksikköä avuksi koodilla A-745. Tämä herätti meissä hämmennystä. Koodi tarkoittaa kaatumista, ja harvoin sellaisen vuoksi pitää kutsua lääkäriyksikkö. Toki kaatuessa voi loukata itsensä pahastikin, mutta silti ihmettelimme tilannetta, varsinkin kun toinen yksikkö oli jo kohteessa ja kutsu tuli kiireisellä koodilla.

Ajoimme paikalle ja astuimme sisälle kerrostaloasuntoon. Siellä kohtasimme varsin päihtyneen miehen, jolla oli mitä ilmeisimmin ollut putki päällä jo pitkään. Onnettomuus oli sattunut jo edellisenä päivänä, mutta henkilö oli ollut sen verran sekavassa kunnossa, ettei ollut rekisteröinyt tilanteen vakavuutta. Jalka oli sääriluun alapuolelta käytännössä ihan mutkalla. Vammasta huolimatta mies oli jatkanut ryypyporukan kanssa touhuamista kodissaan. En ollut aiemmin nähnyt mitään vastaavaa. Tallattu jalka oli täysin poikki, mutta mies oli kävellyt ympäri asuntoa sääriluun varassa. Vasta onnettomuuden jälkeisenä päivänä joku kavereista oli tajunnut tilanteen ja soittanut hätäkeskukseen.

Koska onnettomuudesta oli kulunut aikaa, oli verenkierto katkennut ja jalka täysin sininen ja kuoliassa. Näky ei ollut miellyttävä. Miten ihmeessä mies oli kyennyt jat-

kamaan touhujaan? Kipujen oli täytynyt olla aikamoiset, mutta ilmeisesti puudutuskin oli ollut vahvaa. Suoniyhteyden avulla potilaalle annettiin kipulääkettä ja jalka paketoitiin kuljetuskuntoon. Ortopedioiden ja traumakirurgien tehtäväksi jäi pelastaa mitä pelastettavissa oli. Pahoin pelkään, että jalka oli entinen.

Alkoholin käyttö on aina kuulunut suomalaiseen tapakulttuuriin, ja siihen liittyvät ilmiöt ovat työllistäneet brankkareita läpi vuosikymmenten. Kaatumiset, pahoinpitelyt ja muut tapaturmat sattuvat usein henkilöille, jotka ovat tavallista haavoittuvammassa tilassa – vaikutuksen alla. Mokia sattuu kaikille, ja viikonloppuoina ensihoidolle riittää töitä. Satunnaisten tapaturmien ja muun hölmöilyn lisäksi alkoholikäytöllä on kuitenkin myös synkempi puoli. Ensihoitajan työssä näkee läheltä sen todellisuuden, kun ihmisen elämänhallinta pettää. Pahimmillaan ihminen vajoaa syvälle pohjaan, avun ulottumattomiin.

Omat kokemukseni aiheesta alkoivat vuonna 1976. Olin tuolloin nuori kundi, hädin tuskin 18-vuotias. Ainoa työkokemukseni oli Alkon tehtaalta, jonka henkilöstöruokalassa olin toiminut kahtena kesänä keittiöapulaisena. Keräsin astioita, tiskasin ja valmistelin lounasta. Kaadoin maitoa valmiiksi laseihin, koska automaatteja ei vielä ollut käytössä. Koulu ei ollut maistunut oikein koskaan, mutta poikavuosien haave oli säilynyt. Kun tulin miehen ikään, päätin jättää keittiöhommot taakse ja lähteä tavoittelemaan unelmaani palomiehen ammatista.

Erinäisten vaiheiden jälkeen päädyin Töölön tapaturma-asemalle, josta sain töitä lääkintävahtimestarina. Hyvin nopeasti kävi selväksi, että uusi työni erosi keittiöapulaisen hommista. Tapaturma-aseman arki oli värikästä. Jorvin tai

Peijaksen sairaaloita ei vielä ollut, joten yksikössä riitti toimintaa. Ovista tuotiin jatkuvasti sisään onnettomuuksien uhreja, joille oli käynyt huonosti. Hoidettavilla potilailla oli usein vakavia murtumia, monivammoja pään alueella tai jopa ampumahaavoja. Avustin kirurgeja erilaisissa toimenpiteissä ja tein yksinkertaisia kipsauksia. Vaikka potilaat olivat usein joutuneet vakaviin onnettomuuksiin, oli suuri osa tapauksista tavallisia kaatumisia. Potilaat kuuluivat asunnotomien porukoihin, joissa elettiin viinanhuuruista elämää.

70-luvulla alkoholiin suhtauduttiin yhteiskunnassa eri tavalla kuin nykyään. Liiallista käyttöä pyrittiin rajoittamaan korkeilla hinnoilla, mutta jos ihminen halusi päänsä sekaisin, keksi hätä aina keinot. Koska viina oli kallista, käytettiin päihtymiseen erilaisia korvikkeita. Kaduilla liikkui monenlaista tavaraa. Suuri osa oli sen verran kovaa myrkyä, että käyttäjät joutuivat laimentamaan sitä erinäisillä konsteilla. Tenua eli denaturoitua spriitä valutettiin ranskanleivän läpi. Talvella jotkut laskivat sitä jäätyneen metalliputken läpi, jolloin myrkyt jäätyivät, mutta viina ei. Kaikkein löytyi keinot, kun tarve pakotti. Vaikka käyttäjät kuinka laimensivat aineita, oli yli 90-prosenttisten liuottimien kanssa läträäminen aina vaarallista. Ihmisen elimistöllä on rajansa, joten käyttö saattoi johtaa myrkytykseen, näkökyvyn menetykseen tai jopa kuolemaan. Vahvasti päihtyneille henkilöille erilaiset kaatumiset ja tapaturmat olivat arkipäivää.

Töölöön tuotiin melko säännöllisesti henkilöitä, jotka olivat humalapäissään loukanneet itseään. Useimmiten päähän oli tullut jonkinlainen vekki, jota ambulanssimiehet olivat paikanneet parhaansa mukaan. Jos haava vaati esimerkiksi tikkejä tai liimaa, pystyivät tapaturma-aseman lääkärit suorittamaan toimenpiteet. Usein potilaat tuotiin yksikköön paareilla, päässään verkkopipo, joka piti sidoksia paikoillaan. He olivat yleensä varsin sekavassa kunnossa, ja riski

uudesta kaatumisesta oli huomattava. Siinä kunnossa olevaa henkilöä ei voi päästää vaeltelemaan yksinään, vaan heidät piti asettaa tarkkailuun. Yksi tehtävistäni lääkintävahtimestarina oli viedä potilaita säilöön huoneisiin, joita kutsuttiin työyhteisössä *kopeiksi*.

Potilaat olivat saaneet iskun päähänsä tai olivat muuten vain sekaisin. Joskus kyse oli molemmista. Siinä tilanteessa kaikki eivät ymmärrä omaa parastaan, ja usein levottomien tai aggressiivisten potilaiden liikkeitä piti rajoittaa. Kopeissa sidoimme asiakkaat kiinni sänkyyn vahvalla nahkavyöllä, joka esti heitä vahingoittamasta itseään tai muita. Lääkäri tutki potilaan ja teki arvion tämän kunnosta, ja ilmoitti sen jälkeen meille lääkintävahtimestareille kellonajan, johon asti heitä piti vahtia. Yleensä valvoimme potilaita muutamman tunnin ajan, ja kun toimintakyvyn katsottiin olevan riittävän hyvä, vapautimme heidät kadulle jatkamaan puuhiaan. Liikkeiden rajoittaminen ei ollut kaikkien mieleen. Esitin asian aina ensin kohteliaasti, mutta usein tilanne edellytti voimankäyttöä. 18-vuotiaalle nuorelle tehtävä oli ajoittain vaativa. Kun raavas mies seisoi edessä ja uhkasi vetää turpaan, vaadittiin itseluottamusta.

Yleensä sidoin remmeillä vähintään vartalon, mutta monesti myös kädet ja jalat oli aiheellista kiinnittää sänkyyn. Toiset alistuivat kohtaloonsa helpommin, mutta joidenkin äijien kanssa sai vääntää ihan tosissaan. Asiakkaat olivat yleensä sen verran arvaamattomia, että opin nopeasti varovaisuutta. Muistan, miten eräs henkilö kovasti aneli vapauttamaan jalkojaan nahkavyöistä, ja kun lopulta taivuini pyyntöön, yritti hän heti potkaista minua kasvoihin. Sain täpärästi vältettyä iskun ja painettua työkengän kaverin kaulalle, jolloin sain väännettyä jalat taas kiinni remmeihin. Otin virheestä kerralla opiksi.

Terveystenhuolto oli 70-luvulla naisvaltainen ala. Tapaturma-aseamalla toiminta oli kuitenkin sen verran fyysistä,

että vahvuuteen laskettiin aina tietty määrä miehiä. Meitä lääkintävahtimestareita oli aina samaan aikaan vuorossa kaksi, minkä lisäksi paikalla oli usein mieshoitaja tai -lääkäri. Suurimman osan asiakkaista hoidimme niin sanotusti oman porukan voimin, mutta varsinkin viikonloppuisin poliisit tulivat avuksi. Asiakaskuntaan kuului monia vakikasvoja. Syrjäytyneet ihmiset, joita siihen aikaan yleisesti kutsuttiin puliukoiksi, vierailivat kopeissa kaikkina viikonpäivinä. Yksikössä oli yhteensä viisi sänkypaikkaa, ja viikolla ne useimmiten riittivät ihan hyvin. Loppuviikosta tilanne kuitenkin muuttui. Kun työssäkäyvät ihmiset vaihtoivat vapaalle, makoili loukkaantuneita ympäri käytäviä. Välillä touhu oli kuin Raatteentiellä.

Aloittaessani sairaankuljettajana 70-luvun lopulla ei yhteiskunnalla ollut tarjota varsinaisia turvaverkkoja. Mielen-terveys-, päihde- ja alkoholiongelmaiset päätyivät usein kadulle, ja kropan pettäessä apu ei välttämättä tavoittanut heitä. Alun perin kodittomien alkoholistien ongelmaan herättiin Helsingissä 60-luvun lopulla. Poikkeuksellisen kylmä talvi kuritti silloin kaupunkia, eivätkä kaduilla ilman suojaa eläneet selviytyneet pakkasilmassa. Kylmyys ja tenu kylvivät kuolemaa. Uusia ruumiita löydettiin kaupungista jatkuvasti, ja kuolleiden määrä nousi lopulta lähes neljäänkymmeneen.

Tapahtumat herättivät yhteiskunnassa laajaa kauhistusta, ja julkisessa keskustelussa vaadittiin toimenpiteitä. Samana vuonna Helsingin Ruoholahteen perustettiin hätämajoitus kodittomille alkoholisteille. Vanhaan maalivarastoon avattu tila tuli tunnetuksi *Lepakkoluolana*. Olosuhteet siellä olivat varsin karut. Täivaaran vuoksi patjoja tai lakanoina ei voinut käyttää, joten asukkaat nukkuivat paljailla rautasän-

gyillä – jotkut taas ruumisarkkua muistuttavissa puulaatikoissa. Hyvin pian ovien avaamisen jälkeen kävi ilmeiseksi, että tilat olivat täysin alimitoitettuja. Satojen ihmisten sijaan tulijoita oli tuhansia.

Kun ongelmakäyttäjiä alettiin kerätä saman katon alle, luonnollisesti paikoista tuli vakiokohteita brankkareille. Aloitin hommat sairaankuljettajana 70-luvun lopussa, jolloin Lepakkoluola veteli jo viimeisiään. Muutaman kuukauden jälkeen toiminta siirtyi Kyläsaareen Mertakadulle, jossa pääsin vierailemaan melko säännöllisesti. Jos Lepakkoluola oli ollut enemmän tilapäinen hätäratkaisu, olivat uudet tilat jo hieman inhimillisemmät. Yläkerrassa pyöritettiin katkaisuhuotoa, jossa asiakkaita pyrittiin auttamaan kuiville. Kadun tasossa taas oli niin sanottu märkä puoli, jonka ovet olivat auki myös päihtyneille. Vaikka tilat olivat aikaisempaa modernimmat, olivat ne nykypäivään verrattuna yhä askeettiset.

Kun astuu päivänvalosta sisälle tällaiseen ympäristöön, se pysäyttää. Ihmiset makoilivat raatoina vanereilla, tietoisuuden ja tiedottomuuden rajamailla. Useimmilla oli takana pitkä putki, jota he olivat tulleet lepäilemään pois. Kun tuli aika lähteä, kävi usein niin, etteivät vierailijoiden omat jalat enää kantaneet. Silloin henkilökunta soitti hätäkeskukseen, ja meidät lähetettiin katsomaan tilannetta.

Mertakadulle tulleet tehtävät olivat useimmiten seurausta alkoholin tai korvikkeiden liikakäytöstä. Toisaalta myös juomisen vähentäminen aiheutti keikkoja. Tottuneen käyttäjän veressä voi olla sellaisia määriä alkoholia, että normaalilta ihmiseltä lähtisi henki. Kun sitten korkki lyödään yllättäen kiinni ja pitoisuus alkaa laskea, joutuu keho kovaan paikkaan. Seurauksena voi olla kouristuksia eli niin sanottuja *viinakramppeja*. Ihminen sätkii kuin sähköiskuja saaneena, ja ulkopuoliselle näky voi olla hurja. Kohtaukset eivät

yleensä kestä kauan. Tarvittaessa potilaalle voidaan kuitenkin antaa rentouttavaa lääkettä, joka lieventää oireita. Kun on tiedossa, että kouristukset johtuvat alkoholipitoisuuden rajusta laskusta, on joskus tullut tarjottua kotikutoisempaa konstia. Joillekin alan miehille on tullut ehdotettua yhtä keskikaljaa, jotta laskua saisi hiukan tasoitettua. Tätä neuvoa ei löydä oppikirjasta.

Viinakramppeja ei kohtaa ainoastaan ensisuojoissa tai syrjäytyneiden asumisyksiköissä. Viimeisen viidentoista vuoden aikana törmäsin mielenkiintoiseen ilmiöön. Kun työssäkäyvä ihminen ryyppäsi koko viikonlopun, oli alkuviiikosta töihinpaluu haastava. Juomisen lopettaminen yhtäkkiä usean päivän jälkeen voi aiheuttaa kenelle tahansa kouristuksia. Tästä syystä maanantaisin ja tiistaisin nähtiin kaupungissa kaikenlaisia onnettomuuksia. Opettajat sätkivät töissä, bussikuskit ajoivat jalkakäytävälle – kerran eräs torikauppias ajoi kuorma-autonsa metroradalle. Kun poliisit jälkeinpäin puhalluttivat, ei kyse ollut rattijuoppoudesta. Promillet olivat jo laskeneet rajojen alapuolelle.

Heikossa kunnossa olevien käyttäjien luona vierailu on osa ensihoitajien arkea. Yksiköiden ja asuntojen lisäksi kaupungin kaduille väsähtäneistä ihmisistä tulee hätäkeskukseen säännöllisesti ilmoituksia. Yleensä voimat loppuvat kesken seikkailujen, jolloin henkilö sammuu julkiselle paikalle. Potilailla ei välttämättä ole mitään erityistä hätää, kunhan nukkuvat pahaa oloaan pois. Usein auttajat saavat herätettyä potilaan ja muodostettua hänen tilastaan arvion. Jos nuppi on liian sekaisin, jatkuvat juhlat poliisiputkassa. 2000-luvulta lähtien on myös pyöritetty selviämishoitoasemia. Jos henkilö on vain päihtynyt mutta ei erityisen levoton tai aggressiivinen, on tarjolla pehmeämpi

vaihtoehto. Yö vietetään hoitoalan ammattilaisten valvon-
nassa. Henkilökunta pesee likaiset vaatteet, ja aamulla matka
jatkuu paremman tuoksuisena. Potilaiden kanssa keskustel-
laan, ja jos kyseessä on alkoholisti, lääkäriellä on mahdolli-
suus kirjoittaa lähete katkolle.

Kaikki herätettävät eivät ole tilanteesta mielissään. Palo-
kuntaurani viimeinen voimankäyttötilanne sattui vuo-
den 2017 kesällä, joka oli poikkeuksellisen helteinen. Olin
aamupäivän aikana ehtinyt ajaa parini Haran kanssa ambu-
lanssilla monta keikkaa. Niistä viimeisimmässä elvytys oli
lopetettu tuloksettomana, ja vanhus oli kuollut autoomme
Vaasankadulla. Uutta tehtävää ei tarvinnut jäädä odottele-
maan. Kohde oli Tokoinrannassa, joka on varsin suosittu
ajanviettopaikka kesämiehille ja -naisille.

Kurvatessamme rantaan näimme maassa makaavan mie-
hen, jonka ympärillä seisoskeli sekalaista porukkaa. Jo tuuli-
lasin läpi pystyin näkemään, että potilas oli aivan sininen
– eli henki oli lakannut kulkemasta. Rupesimme heti venti-
loimaan potilasta, ja kiinnitimme häneen monitorin. Ruu-
dulta näimme, että sydän löi yhä rinnassa. Ventilointi tuotti
pian tulosta eli saimme hapetettua potilaan ja turvattua, että
aivot eivät menneet pimeäksi. Pian myös lääkäriyksikkö saa-
pui paikalle.

Ympärillä oli suurehko joukko niin sanottuja alan mie-
hiä, jotka käyttäytyivät tilanteessa ihan asiallisesti. Potilas
oli suhteellisen nuori kaveri, ehkä kolmekymppinen. Miehet
ympärillä pohtivat ääneen, mitä kaveri oli mahtanut ottaa
joutuakseen näin huonoon tilaan. He olivat kuulemma itse
ottaneet vain »ihan tavanomaista», ja he luettelivat pitkän
listan erilaisia aineita, jotka voisivat aiheuttaa näin pahoja
seurauksia. Ensihoidossa on käytössä pari erilaista vasta-
ainetta, joilla voi kokeilla herättää potilaan ja kumota ote-
tun myrkyn vaikutukset. Ambulanssilääkärinä sattui ole-

maan alan ammattilainen James, joka muistaakseni oli jopa kirjoittanut väitöskirjan aiheesta. Kokeilimme kemiallista herätystä ensin yhdellä aineella tuloksetta. Kuitenkin jo toinen yritys sai potilaan virkoamaan. Siirsimme paareille tokkuraisen miehen, jolla oli lääkeannostelun takia suoniyhteys yhä kiinni.

Kun parit koskettivat ambulanssin lavettia, potilas heräsi. Mies riuhtaisi turvayön auki ja ponkaisi yllättäen pystyyn kaataen samalla parit maahan. Rantaan oli matkaa vain muutama metri, potilas oli lääkitty ja suoniyhteys auki. Mies oli sekaisin kuin seinäkello, eikä häntä voinut päästää juoksentelemaan ympäri rantaa. Voimankäyttötilanne muuttui varsinaiseksi painimaaotteluksi. Mies örisi sekavia ja pisti kovasti hanttiin. Helteisenä päivänä maa pölylsi nostaten melkoisen pilven ympärillemme. Kun rytäkässä vielä irtosi potilaan suoniyhteys ja veri roiskui ympäriinsä, oli käynnissä melkoinen speaktaakkeli.

Meillä oli onneksi tilanteessa reilu ylivoima. Joka raajaa varten riitti miehiä, ja saimme yhteisvoimin painettua rettelöijän kiinni tantereeseen. Kieriessämme maassa sivulliset ihmiset tulivat kyselemään, pitäisikö paikalle hälyttää poliisit. Vastasin kasan reunalta, että hälyttäisimme kyllä poliisit itse, kunhan tilanne saataisiin hallintaan. Kun ympärillä seisoskelevat alan miehet kuulivat poliisin mainittavan, alkoivat he ripeästi keräillä tavaroitaan ja valumaan pois paikalta. Pojilla saattoi olla hakuja päällä. Oli miten oli, porukka haihtui nopeasti. Pikku hiljaa myös potilas alkoi rauhoittua. Tultuaan kunnolla tajuihinsa mies oli koko tilanteesta kovin pahoillaan. Hän ei kuulemma herätessään ollut ymmärtänyt, mitä oli tapahtumassa.

KUVA © TEIKKO SUOMI-PIIRRI

SIREENIT ULVOVAT!

Kaupungissa sattuu ja tapahtuu jatkuvasti. Brankkareilta eivät hommat lopu: Raa'at väkivaltarikokset järkyttävät, mielenterveyspotilaat karkailevat ja kaupunkiluonto aiheuttaa hämminkiä. Ihmilliset erehdykset johtavat suuronnettomuuksiin. Ihmisiä jää jumiin, hukkuu ja putoaa taivaalta.

Hälytysajossa – Pelastajien matkassa -kirjassa palomies Reijo Ronkasen uskomattomat tarinat jatkuvat. Apu on lähellä, mutta aina tilanteet eivät mene suunnitelmien mukaan. Jokaista autetaan, mutta kaikkia ei voi pelastaa.

REIJO RONKANEN (s. 1958) on eläkkeellä oleva ylipalomies, joka teki 40-vuotisen työuransa Helsingin keskuspelastusasemalla. *Hälytysajossa – Pelastajien matkassa* on jatkoa suosituille *Hälytysajossa*-kirjalle.

LAURI RONKANEN (s. 1987) on helsinkiläinen opettaja ja Reijo Ronkasen poika. Hän haaveili lapsena palomiehen ammatista, mutta ymmärsi myöhemmin, ettei viihdy kuumissa paikoissa.

9 789510 502389

www.wsoy.fi

99.13

ISBN 978-951-0-50238-9